

13/3/73

EL LLENGUATGE

El tema

Segons el Diccionari Fabra, el substantiu *tema*, com a mot de la terminologia musical, significa «motiu melòdic d'una composició musical». La Gran Enciclopèdia Catalana, que afina més les definicions dels mots de caràcter enciclopèdic, és a dir, que es relacionen amb les ciències, les arts, la literatura, etc., defineix el tema musical dient «idea o frase melòdica i més rarament harmònica fàcilment identificable i susceptible d'ésser variada o desenvolupada». I hi afegeix que normalment el tema té més amplitud que el motiu (i que la cèl·lula). Tot plegat correspon més o menys a la idea que hom té generalment del tema musical. Només el títol d'una composició musical tan coneguda com *Variacions sobre un tema de Haydn*, de Brahms, ja ens suggereix un significat d'aquest mot que s'ajusta a les definicions que hem transcrit.

També s'ha parlat sovint —i pròpiament— dels temes musicals d'algunes pel·lícules, és a dir, de la idea o frase melòdica que subratlla els passatges més significatius o de més intensitat dramàtica del relat filmic. Alguns d'aquests temes han esdevingut cèlebres. Recordem, per exemple, els de *Limelight* i de *Doktor Jivago*, i els entesos en la matèria és segur que ens en podrien dir molts més. Aquestes breus composicions musicals han estat generalment divulgades, normalment arran de la projecció de la pel·lícula, amb títols iniciats amb el terme que comentem: «Tema de *Limelight*», etc. I és segurament a través d'aquest camí, ajudant-hi l'extraordinària expansió del mercat discogràfic, que s'ha anat generalitzant, en certs medis, l'ús de la paraula *tema* com a denominació genèrica per a tota mena de composicions musicals d'extensió reduïda. Aquesta generalització ens sembla clarament abusiva, car hi ha locutors de ràdio que han prescindit del tot de l'ús d'un mot tan normal com *cançó*, talment com si es tractés del més anacrònic dels arcaïsmes, el qual substitueixen sistemàticament per *tema*. Creiem que valdria la pena que reconsideressin aquesta substitució: si no, ja veiem que qualsevol dia, en lloc d'anunciar un festival de la cançó anunciaran un festival del tema.

Algun cop hem comentat la tendència d'alguns a dir sistemàticament *temàtica* en lloc de *tema*. Tornant-hi a pensar, potser ens hem d'inclinar a creure que ho fan perquè creuen que *tema* significa exclusivament «composició musical».

Albert Jané